

עטרת צבי

מתורתו של רבנו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

"רצוננו לעשות רצונך"

תוכל לאכול בשעריך" איסור יהיה נחשב בעיניך כאי אפשר, וזה נקרא המלכת ה', וזה נעשה ע"י כח הדעת של האדם ע"י ה"יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

וזה הוא גם הגמול והשכר לאדם שמחזיר מלכות שמים למקומה, שיש לו אחיזה במציאות הנצחית של הבורא כל העולמים וזה השכר הגדול שיכול להמצא, וזו היא עבודת היום של ר"ה המלכת ה' היינו ביטול הרצון העצמי כלפי רצונו ית' שרק זה מה שקיים.

אמנם דבר זה הוא כמעט בלתי אפשרי, האדם שמורכב מחומר הרוצה וחומד, ורגש האנוכיות הוא מעצם מהותו, מה שייך לומר שיגיע לדרגה של אין עוד מלבדו, הרי בודאי שמרגיש שיש מלבדו ית' דהיינו הוא עצמו, "אנכי" זה הוי מלבדו ית'. אמנם שייך שיהיה האדם מכניע עצמו להקב"ה ומקבל עליו עול מלכותו, וזה אמנם הענין של קבלת עול מלכות שמים שמחוייבים בה כל יום בקריאת שמע, אבל בראש השנה נתבאר שעניין ההמלכה שונה, שם צריך להגיע לא רק להכנעת עצמו להבורא, אלא התבטלות מציאותו העצמית ולהגיע להמלכה של אין עוד מלבדו, שזה אמנם ההבדל בין ההמלכה של ראש השנה לקבלת עול מלכות שמים שבכל יום, קבלת עול מלכות שמים זו הכרה בכח מלכותו והכנעה אליו, אבל עדיין אין זה ביטול של המציאות הנוספת דהיינו האדם עצמו, והמלכה הכוונה היא ביטול כל מציאות אחרת.

ואפשר להמשיל זאת לשתי מלכויות שנלחמו זו בזו ואחת ניצחה במלחמה, יש אפשרות אחת שהמלכות המנוצחת נכנעת למדינה המנצחת, אבל לא

ישנה שאלה ידועה מדוע קדם ראש השנה יום הדין ליום הכיפורים והרי ראוי היה שיוקדם יום הכיפורים שהוא יום סליחה וכפרה ואח"כ יגש האדם למשפט כשהוא נקי מחטאיו.

אכן ביאור הדברים הם כך, ראש השנה הוא אמנם יום הדין אבל אין זה סוף ענינו של ראש השנה עיקרו של יום הוא מלכות, והמשפט הוא אחד מגלויי המלכות, וכמו שאומרים "ונתנה תוקף קדושת היום שהוא נורא ואיום ובו **תנשא מלכותך**", ועיקרו של יום בעבודת האדם הוא יום שממליכים את הקב"ה, כדאיתא בגמ' ר"ה אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם.

ולכאורה יש להבין הרי מלכות ה' קדמה לבריאה שהרי אנו אומרים "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא", א"כ מה הוא הענין שאנו ממליכים את ה', והרי לא נאמר "קבלו מלכותי" אלא "תמליכוני" מה היא המלכה זו, וכי אפשר להמליך מלך שהוא כבר מלך? אלא ביאור הענין כך הוא, מלכות ה' היא מלכות של "אין עוד מלבדו", זו היא מלכות שאין כלל מציאות בלתי הוא לבדו, ורצונו, ועצם בריאת האדם בעל הבחירה, היא צמצום מלכות ה', הקב"ה כביכול צמצם את מלכותו ונתן מקום למציאות נוספת, האדם הבורח שיכול לפעול ע"פ דעתו ורצונו, נגד רצונו של הבורא.

ותפקידו של האדם הוא למעט את הצמצום שבמלכות ה' ולהחזיר את מלכות שמים למציאותה האמיתית של "אין עוד מלבדו", וזה נעשה ע"י ביטול היש של האדם, ביטול אפשרות הבחירה, ועשיית עצמו מוכרח לעשות רצונו של הבורא, כדכתיב "לא

התפרקה מעצם ישות של מלכות, דהיינו שעדיין יש בידה ענין של כח שלטון אלא שהוא נכנע למי שחזק ממנו, אבל יש כניעה שהמדינה המנוצחת מתפרקת לגמרי מישות של מלכות התבטלות שלטונית מוחלטת.

אלא שאכן נשאלת השאלה האמנם שייך שיהיה האדם האנוכי מגיע למצב של התבטלות, ואם כי מצאנו ענין של ביטול היש של האדם אצל גדולי עולם, דוד המלך אומר "ואנכי תולעת ולא איש", אברהם אבינו אמר "ואנכי עפר ואפר", ומשה רבינו אמר "ואנחנו מה", אלו הם דרגות של התבטלות, אבל ב"אמרו לפני בראש השנה מלכויות כדי שתמליכוני", הכל מצווין על המלכה של מלכות ד"אין עוד מלבדו", והיאך שייך לקיים דבר זה.

אלא שכאן נאמר היסוד של שופר, אמנם האדם כמו שהוא עם החומר שבו לא שייך שיגיע למצב זה, אבל נתחדש בזה בכח היום ובכח השופר שהאדם יכול להתנתק מהחומר שבו ולעבוד רק עם הדעת שבו ובכח הדעת יגיע להכרה של אין עוד מלבדו ולבטל כל רצון מלבד רצונו ית', וכדאיתא בגמ' בברכות "רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעבב שאור שבעיסה", דהיינו היצה"ר היינו החומר, ומבואר בזה ששייכות מציאות כזו של רצוננו לעשות רצונך, ובכ"ז יש שאור שבעיסה שלא נותן להוציא לפועל את רצוננו, מי זה ה"רצוננו" הזה, זהו כח הדעת שהוא יכול להיות נפרד מהשאור שבעיסה דהיינו כוחות הגוף, אלא שגם לזה צריך עבודה של "וידעת היום והשיבות אל לבבך", וזו היא עבודתנו בר"ה שבכח הדעת יהיה רצוננו לעשות רצונך, ואין עוד מלבדו.

ולכן בר"ה אין לעסוק ביוזיונים ולא בהזכרת חטאים אפילו "אבינו מלכנו חטאנו לפניך" אין אומרים בר"ה, שכן עצם מציאות החטא זה הפך מלכות זו היא הבלטה של אפשרות לעשות נגד רצון ה', ולראש השנה צריכים לבוא במצב של המלכה בדעת שאין עוד מלבדו ולא שייך כלל לעשות היפך רצונו וזה בכח הדעת וההשבה אל הלב, ובהתבוננות והכנה ראויה יכול כל אחד להגיע לכך, שעכ"פ בדעת וברצון הפנימי שלו יהיה לעשות רצונך.

ולכן מובן מדוע חייבת להיות ההמלכה של הקב"ה לפני יום הכיפורים, כי א"א לבוא עם החטאים להתודות עליהם ולבקש עליהם סליחה, שכן עצם המציאות הזו של אדם חוטא ומתכפר לו הרי שזו סתירה למלכות של אין עוד מלבדו, הנה ישנה מציאות של עוברי רצונו והם חיים וקיימים, ורק האדם שבדעת המליך עליו את הקב"ה מלכות של אין עוד

מלבדו, והגיע למצב של רצוננו לעשות רצונך, והשאור שבעיסה מעבב, כאן מגיע ענינו של יו"כ לסליחה ומחילה.

הדרך והאופן היאך יהיה אדם ממליך את הקב"ה מבואר בגמ': אמר הקב"ה "אמרו לפני בר"ה מלכויות כדי שתמלכוני עליכם ובמה בשופר", ובדאי יש בזה כח המצוה שמביאה לידי כך, אבל הענין הוא שבאמירה ובכח הדעת להשריש בעצמו את המציאות הזו של אין עוד מלבדו.

וענין השופר מרמז לשני דברים, א' המשפט ששופר מורה ע"ז, כשאדם יתבונן על משפט ה' בבריאה מזה יוכל ללמוד את האין עוד מלבדו, ועוד מורה השופר על עצם מהות האדם שהוא חלק אלוך ממעל ע"י ה"ויפח באפיו נשמת חיים", וכן מזכיר השופר של איל את עקידת יצחק, היינו שאכן זה מה שצריך לקבל עלינו בשעת ההמלכה התבטלות מוחלטת כלפי רצונו ית'.

כתבו תוס' בר"ה כ"ז א': ומה שישד ר"א הקליר בגשם דשמיני עצרת כר"א דאמר בתשרי נברא העולם ובשל פסח יסד כר' יהושע אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לברוא ולא נברא עד ניסן ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (עירובין דף יח. ושם) גבי אדם שעלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד, ע"כ.

וביאר החת"ס שה"עלתה במחשבה" זו היא אותה "עלתה במחשבה לברוא העולם במידת הדין וראה שא"א לו לעולם להתקיים ושיתף עמה מידת הרחמים", ולכן אם הבריאה היא בדין זמנה הוא תשרי, ואם ברחמים זמנה בניסן, עכ"פ מבואר שאנו נוהגים את הראש השנה כיום הדין וכיום של מלכויות לפי הזמן ש"עלתה במחשבה" בתשרי, ההבדל של עולם שנברא במדת הדין לעולם שנברא עם מידת רחמים, הוא שבעולם של מידת הדין המלכות של "אין עוד מלבדו" מחייבת שנפש החוטאת תמות, שאין קיום מלבד רצונו ית', ובעולם של מידת רחמים צמצם הקב"ה כביכול את המלכות ד"אין עוד מלבדו", ויש קיום גם לעוברי רצונו ע"י תשובה, ואם גם אנחנו לאחר שהעולם נברא במידת הרחמים נוהגים את הראש השנה לפי הזמן שעלתה במחשבה, הרי שמבואר בזה שההמלכה של ראש השנה שאנו מצווין בה היא ההמלכה שעלתה במחשבה, אלא שהיא המלכה של רצוננו לעשות רצונך בלא השאור שבעיסה.

(נמסר באלול תשס"ט)